

ŞART EDATLARI

ادوات الشرط

Arapçada şart, iki ayrı cümleden oluşur. Birinci cümlede başında şartı sağlayan bir edat bulunur. Bu edata “şart edati” denir. Şart edatının başında bulunduğu cümleye “şart cümlesi”, bu cümleyi takip eden ikinci cümleye ise “cevap cümlesi” ya da “ceza” adı verilir. Şart cümlesi eylemleri bir koşula bağlarken cevap cümlesi ise şartın gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkacak olan sonuçları bildirir. Arapçada şart edatları birlikte kullanıldıkları fiilleri cezm etmeleri ve etmemeleri durumuna göre cezmedenler ve cezm etmeyenler olarak iki guruba ayrılır.

	Açıklama	Anlam	Örnekler	
Cezm Edenler				
أَيَّ	Mekana bağlı şartı ifade eder.	..sen / ..san	أَيَّ تَكُنْ أَكُنْ	Nerede olursan, orada olurum.
			أَيَّ تَعْمَلْ فَهَنَّاكَ السَّعَادَةَ	Nerede çalışırsan, saadet oradadır
			أَيَّ تَفْعَلْ يَفْعَلْ دَيْقًا	Sen nasıl yaparsan, arkadaşın da öyle yapar
أَيْنَ - أَيْنَمَا	Anlamaları ve fiildeki etkileri aynıdır. Mekana birlikte ortaya çıkan şarttır.	Nerede ... se Her nerede ...se	أَيْنَمَا تَذْهَبْ أَذْهَبْ مَعَكَ	Nereye gidersen, benimle birlikte gelirim.
			أَيْنَ تَجِدُ الْعِلْمَ إِذْهَبْ هُنَاكَ	İlmi nerede bulursan, oraya git
			أَيْنَمَا تَجْلِسْ أَجْلِسْ هُنَاكَ	Her nerede oturursan oraya otururum.
أَيَّانَ	Belirli olmayan bir zamanı ifade eden şart edatıdır. Daha çok gelecek zaman kastedilir.	Ne zaman ...se	أَيَّانَ أَذْهَبُ إِلَى السُّوقِ يَذْهَبُ	Ben ne zaman çarşıya gidersem o zaman gider
			أَيَّانَ تَسْأَلُنِي أَجِيبُكَ	Ne zaman soru sorarsan, sana cevap veririm
			أَيَّانَ تَأْتِنَا تَلْقُ خَيْرًا	Ne zaman bize gelsen iyilik bulursun.
حَيْثُمَا	Mekana bağlı şartı ifade eden bir zarftır.	Her nerede..., her neresi..., nerede...ise	حَيْثُمَا يَنْزِلُ مَطَرٌ يَنْمُ الزَّرْعُ	Yağmur nereye yağarsa, (orada) ekinler büyür
			حَيْثُمَا يَكُنُ الْجَوُّ بَارِدًا جَدًّا يَنْزِلُ التَّلْجُ	Nerede hava çok soğuk olursa, kar yağar
			حَيْثُمَا سَافَرْتَ يَأْتِ مَعَكَ ابْنُكَ	Nereye gidersen (git), oğlun benimle gelir.
إِنَّ	Harf olan şart edatlarındandır. Daima fiilden önce gelir.	eğer, şayet, ...ise, ...sa	إِن تَقْرَأْ مَنْتَبِهًا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَفْهَمَ	Dikkatli okursan anlayabilirsin.
			إِن قَالَ ذَلِكَ كَذِبًا	Eğer o bunu söylerse, yalan söyler
			إِن قُلْتَ هَذَا فَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ.	Bunu söylersen, sen kâfirlerdensin
			إِن لَمْ تُسَاعِدْنِي فَلَنْ أُسَاعِدَكَ مُطْلَقًا	Sen bana yardımcı olmazsan, ben de sana kesinlikle yardımcı olmam.

			إِنْ كَانَ قَدْ قَالَ ذَلِكَ كَذِبًا	Eğer bunu söylediysen, yalan söyledin.
إِذَا	Cezm eden ve mebnî olan şart edatlarındandır. Diğer şart edatlarından ayrı olarak harftir. Bu edat "ما" olmadan cezm edatı olarak kullanılmaz.	Eğer, şayet,... ise	إِذَا تَتَعَلَّمُ تَتَقَدَّمُ	Öğrenirsen yükselirsin
			إِذَا تَحْتَرَمُوا تُحْتَرَمُوا	Saygı duyarsanız, saygı görürsünüz
			إِذَا تَذْهَبُ إِلَى السِّنَمَا تُشَاهِدُ هَذَا الْفِلْمَ	Sinemaya gidersen, bu filmi seyrederdin
كَيْفَمَا		Her nasıl ... ise, nasıl...ise	كَيْفَمَا تَفْعَلُ أَفْعَلُ.	Sen nasıl yaparsan, ben de öyle yaparım
			كَيْفَمَا يَرْقُصُوا تَرْقُصُ	Nasıl dans ediyorlarsa öyle dans edersin
			كَيْفَمَا تَعَامَلُ إِخْوَانَكَ يُعَامِلُونَكَ	Kardeşlerine nasıl davranırsan sana öyle davranırlar
مَا	Cansız varlık ve kavramlar için kullanılan ve isim olan şart edatlarındandır.	Her ne ... ise, ne ... ise	مَا تَتَعَلَّمُ فِي الصَّغَرِ تَجِدُهُ فِي الْكِبَرِ	Küçüklükte ne öğrenirsen, ihtiyarlıkta onu bulursun
			مَا تَأْخُذُ مِنْ صَدِيقِكَ تُعْطِيهِ إِيَّاهُ فِي وَقْتِهِ	Arkadaşından ne alırsan, onu zamanında ver
			مَا تَفْهَمُ مِنَ الدَّرْسِ تَكْتَبُهُ فِي الْإِمْتِحَانِ	Dersten ne anlarsan, imtihanda onu yazarsın
مَهْمَا	İsim olan şart edatlarından biridir.	Her ne ... ise	مَهْمَا تَفْعَلُ أَفْعَلُ	Her ne yaparsan, (onu) yaparım
			مَهْمَا تَقْرَأُ تَسْتَفِدُ مِنْهُ	Her ne okursan (oku), istifade edersin
			مَهْمَا تَنْفِقُ فِي الْخَيْرِ يُخْلِفهَ اللَّهُ	Hayır yolunda her ne harcarsan, Allah onun arkasıdır
مَنْ	Akıl taşıyan varlıklar için kullanılır.	Kim... ise, kim... ki	مَنْ يَجْتَهِدُ يَنْجَحْ	Kim çalışırsa başarılı olur
			مَنْ زَرَعَ حَصَدًا	Kim ekerse, o biçer
			بَيْتٌ مَنْ تَذْهَبُ أَذْهَبُ	Kimin evine gidersen oraya giderim
مَتَى	Belirli bir zamana bağlı şart edatıdır.	Ne zaman...ise, her ne zaman...ise	مَتَى تَكْبُرُ تَفْهَمُ هَذِهِ الْأُمُورَ أَكْثَرَ	Büyüdüğün zaman, bu işleri daha fazla anlarsın
			مَتَى تَقْرَأُ الصَّحْفَ عَرَفْتَ الْكَثِيرَ عَنْ أَحْوَالِ الْعَالَمِ	Gazete okursan, dünya olaylarına dair pek çok şey öğrenirsin
			مَتَى يَرْتَفِعُ مَسْتَوَى التَّعْلِيمِ فَسَوْفَ يَزْدَهَرُ اِقْتِصَادُ الْبَلَدِ	Ne zaman eğitim seviyesi yükselirse, (o zaman) ülkenin ekonomisi de düzelir

أيُّ	Belirli bir kişi veya şeye bağlı şartı ifade eder.	Hangi ..se, ..sa, Kim ...sa, ...se	أيُّ رجل يعمل خيراً يجِدْ جزاءه	Kim hayır işlerse karşılığını bulur.
			أيُّ عمل تعمل تحاسب عليه	Hangi işi yaparsan ondan hesaba çekilirsin.
			أيُّ مكان تذهب أذهب	Nereye gidersen giderim.
Cezm Etmeyenler				
إِذَا	Belirli bir vakti ifade eder. Gerçekleşmesi kesin olan hususlarda şart olarak kullanılır. Mâzî fiilden önce gelmesine rağmen anlamı muzâridir. Çoğunlukla gelecek zamanı kapsayan şartı belirtir.	...sa ...olur	إذا طلعت الشمسُ حَرَجْتُ	Güneş doğarsa çıkarım
			إذا لم تحضر الاجتماع فلن أحضره كذلك	Toplantıya gelmezsen, ben de gelmeyeceğim.
			إذا السماء انفطرت	Eğer gök yarılsa...
لَوْ	Geçmiş zamanda gerçekleşmemiş bir şartı ifade etmek için kullanılır. Genellikle mazi fiilin başına gelir. لو 'in cevabı, olumlu mazi bir fiil ise "ل" ile başlar.	...sa ...olurdu	لو تعلم الجاهلُ لتهضت بلادُه	Eğer cahil okumuş olsaydı yurdu kalkınırdı
			لو كانت قد ذهب لرأيتُم	Eğer gelseydi sizi görürdüm.
			لو كان لي جناحان لطرقت	Eğer kanatlarım olsaydı, uçardım
أَمَّا	Şart cümlesinin başında bulunur. Şart ve cevap fiillerine hareke bakımından etki etmez.	... ise; ...e gelince	أما إستانبول فمدينة رائعة في الجمال	İstanbul ise güzellik bakımından muhteşemdir.
			الناسُ معادن فأما أنفسها و أغلاها فالأخيار.	İnsanlar madendir. En değerlisi ise iyi olanlarıdır.
			أما مَنْ أتاني فإني أكرمه	Kim bana gelirse ona ikram ederim
لو لا — لو ما	İsmin başına getirilirler. Fiilleri cezm etmezler. Cümleye olumsuz anlam katarlar. Şart isminin gerçekleşmemesinden dolayı şartın cevabının da gerçekleşmediğini gösterirler.	...mazsa, ...masaydı	لولا النيلُ لصارت مصرُ صحراءَ جرداءَ	Nil olmasaydı Mısır kurak bir çöl olurdu
			لولا الماءُ ما عاش إنسانٌ	Su olmasaydı hiçbir insan yaşamazdı.
			لو ما حرارةُ الشمس هلك الأحياءُ برداً	Güneşin sıcaklığı olmasaydı canlılar soğuktan helak olurlardı.
كَلِّمًا	Cezm etmeyen şart edatlarındandır.	Her..., her sefer..., her ne...	كَلِّمًا استمعت إلى الموسقي ينشرح صدري	Her ne zaman müzik dinlesem içim ferahlar
			كَلِّمًا رأيتُ فقيراً عطفْتُ عليه	Her ne zaman bir fakir görsem ona acırım
			كَلِّمًا قرأتُ كتاباً إزدادتُ علماً	Her ne zaman kitap okursan bilgin artar